

Gunnar Staalesen har skabt det norske svar på Philip Marlowe, som denne gang er i en alvorlig knibe. Arkivfoto: Lærke Posselt

Vintage Varg Veum

■ Gunnar Staalesen ruller gamle sager ud i sin nye historie fra Bergens onde gader. Denne gang er oplægget uohørt: Den bergensiske lokalhelt står anklaget for pædofili.

KRIMI
GUNNAR STAALESEN
INGEN ER SÅ TRYK I FARE
("Ingen er så tryk i fare", 2014)
På dansk ved Ilse M. Haugaard
372 sider, 299,95 kr.
Gyldendal

LARS OLE SAUERBERG
kultur@jp.dk

Den private efterforsker Varg Veum tænker i begyndelsen af kapitel 16: »Når man tager imod en klient, kan det være en fordel at man så vidt muligt er ædru.«

Det kan der nok være noget om. Men for den bergensiske efterforsker med en fortid som socialarbejder i børneværnet er det ikke nogen selvfølge, for han har ligget i sprit stort set uafbrudt siden hans kæreste, Karin, døde tre år tidligere.

Da vi møder Veum i september 2008, er han på tvungen afvænnings. For man kan ikke drikke i vare-tægtsarresten. Der er nemlig blevet fundet store og kompromitterende mængder børneporno på Veums computer, og han er blevet sat i forbindelse med en pædofilering, hvis norske medlemmer er blevet fængslet, mens undersøgelserne står på.

Sorte huller

Veum er forfærdet. Han tror ikke på anklagen. På den anden side har hans liv gennem de seneste år været fyldt med sorte huller, så det kan jo være. Da politiet præsenterer ham for fældende billeder, der ikke kan være manipulerede, rystes Veum til aktiv dåd. I de afslappede omgivelser på politistationen i Bergen ser han sit snit til at forsvinde.

Veum går i gang med si-

ne egne undersøgelser, mens han er under jorden i Bergen og omegn. Med udgangspunkt i tågede erindringsbilleder og rekonstruktionen af gamle sager, der kunne have resulteret i vrede mod ham, kæmper han sig frem, mens han er efterlyst af politiet og tvunget til at forlade sig på hjælp fra dem, der ved mere end ham selv om de digitale universer.

Den næsten 60-årige Varg Veum er i sin sædvanlige elendige form, hvad der dog ikke forhindrer ham i at forfølge sin sag, der denne gang er hans egen, med stædighed og blik for den ellers skjulte detalje. Jagten på dem, der vil ham ondt, fører ham omkring i både den lokale underverden og tilbage til en række hændelser fra den nylige fortid, der pludselig får aktuel sammenhæng.

En anelse langtrukket

Varg Veum i regnfulde Bergen er en kontinentalt parallelforskudt Philip Marlowe fra solrige Los Angeles i 1930'erne. De to figurer deler et liv i de mere lurvede lag af eksistensen med et ukueligt overlevelsesinstinkt, der fungerer bedst, når ryggen er helt oppe mod muren.

Måske denne gang en anelse langtrukket hos Staalesen, men ellers vintage Varg Veum, om man så må sige.

Slukkede lys

Forsvundet: Krass Clements nye fotosamling "Bag Saga blok" er en dyster undergangs-blues fra Vesterbro. Fra tiden før bydelen fik djøf-frisure.

FOTOBOG
KRASS CLEMENT
BAG SAGA BLOK
2 kg, 224 sider, 499, 95 kr.
Gyldendal

MICHAEL KIRKEBY
kultur@jp.dk

Der er ikke meget forsonende over fotografi-er fra en lukket, slukket og nedslidt biograf. En dunkel sal, hvor de sidste rulletekster for længst er kørt hen over lærredet og har efterladt tomme stole-rækker og krøllede slikposer i tavs glemsel. Det hele runger af udspillet liv og historier, der var engang, en saga blot.

Anslaget og temaet er svært at overse i den danske fotograf Krass Clements nye billedbog, "Bag Saga Blok", der både åbner og lukker med scener fra den gamle og nedlagte Saga-bio på Vesterbrogade i København. Bogen består af 222 fortrinvis sort-hvide fotografier fra kvarteret bag biografen set gennem Clements temperament og kamera i årene fra 1966 og frem til 2010.

Selv om fotografierne er taget over næsten et halvt århundrede, og selv om tøjmoder og bilmærker skifter, er de forbløffende ens. Stemningen og den fotografiske diktion er enormt konsistent og vidner om, at nok kan Clements billeder ligne dokumentarfotografier for det hurtige øje, men hans projekt er et andet. Det er billedlyrik forklædt som prosa. Nok befinder vi os i et miljø, der gennem årtier har leveret materiale i rigelige

mængder for den slags fotografi, der gerne vil skildre usle levevilkår, social nød og marginaliserede eksistenser, men hos Clement er Vesterbro kulissen, ikke emnet.

Dengang alt var ødelagt

Krass Clement begynder fortællingen på taget helt oppe ved det gamle og frø-nede Saga Bio-skilt. Herfra tager han os med på en rejse, der mest går nedad mod bunden af mennesketomme baggårde, forbi tilmurede vindueshuller, afskallede facader og faldefærdigt byinventar. Vi ser også scener fra Vesterbros brogede gadeliv, men de fjerner aldrig fornemmelsen af, at vi trods enkelte solstrejf befinder os i en tung og vækvent verden, hvor lyset er slukket – ikke bare i biografen, men også i manges øjne.

På den måde fungerer Krass Clements nye bog som en beskidd og skramlet undergangs-blues, der fuldstændig nådesløst ruller frem gennem en verden fuld af regnvej, ludere og kvalm porno, af ensomme gadelygter, glitrende udstillingsvinduer og reflekser i nattens asfalt, af skumle opgange og slidte arbejderhjem, af piger med lange blikke i sporvogne og busser, af visne blade, kanyler og brugte kondomer, af kælderskakker, drankere og værtshusliv. Fra det Vesterbro, hvor *everything's broken*, som Tom Waits engang sang efter et besøg i København midt i 70'erne.

Clements store bedrift er, at han i denne kulisser er i stand til at undgå alle de sentimentale (foto)klichéer, som ellers står i kø. Han forfalder ikke til banale pointer og postulerende anfægtelser,

» Nok kan Clements billeder ligne dokumentar-fotografier for det hurtige øje, men hans projekt er et andet. Det er billedlyrik forklædt som prosa.

mens han viser os rundt i Vesterbros gamle skræv. Som sædvanlig følger der ingen tekst med, og det er i høj grad op til en selv at gå på opdagelse og have øjnene med sig i det, der først og fremmest er ét værk frem for en samling gode fotografier. Nogle billeder er intet mindre end sublime, mens andre ikke ville fungere uden for bogens rytme.

Projektet minder om hans bog "Byen bag regnen" fra 1987 med københavnerfotografier fra perioden 1964-1987. Et enkelt motiv – en mand med cigaret i mundvigen, fanget i en solstriben i en mørk opgang – går faktisk igen. Men symptomatisk nok er den nyere version af motivet mindre harmonisk skåret. På samme måde som "Bag Saga blok" i det hele taget fremstår mindre forsonende og mere løsrevet fra den franske og amerikanske tradition for *street-photography*, som er Krass Clements oprindelige afsæt.

En institution

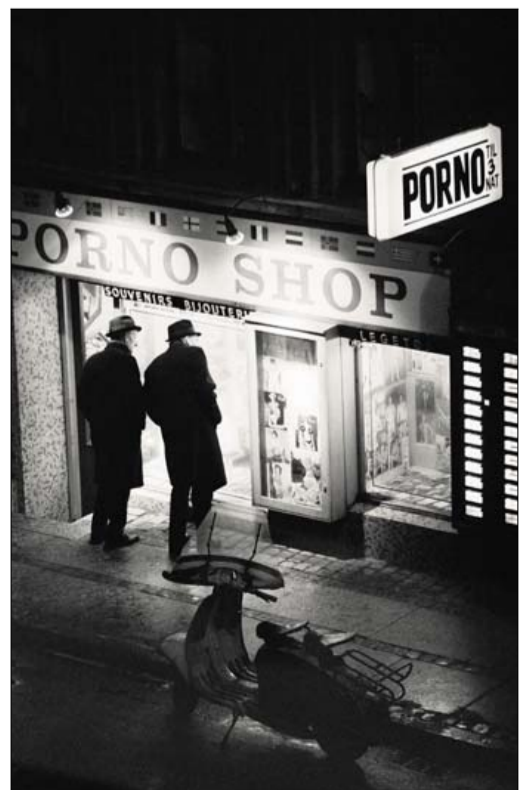
"Bag Saga blok" er Krass Clements 21. udgivelse siden debuten med "Skygger af

øjeblikke" i 1978, og han er for længst blevet en institution i moderne dansk kunstfotografi og repræsenteret på museer i blandt andet New York og Paris. Krass Clement har flere gange tidligere leveret kompromisløst mørke billedfortællinger. Mest markant måske i "Ved døden" (1990), hvor han følger sin egen mor fra dødslejet på hospitalet, gennem obduktionslokalet og ud på kirkegården.

Heller ikke "Bag Saga blok" er en let sag. Det gælder også helt bogstaveligt, bogen vejer to kilo på anmelderens køkkenvægt. Men fornemt trykt, som den er på – tykt papir og fuldstændig befriet for digitale deleknapper – er Clements nye bog en sjælden, tiltrængt og nærmest urokkelig oplevelse midt i en Instagram-tid, hvor billedkakofonien i øvrigt raser i permanente orkanstyrke på alle flimrende skærme og platforme. Aldrig før har vi taget så mange billeder som nu. Og aldrig før har vi sandsynligvis set så lidt på hver enkelt som nu. Også derfor er "Bag Saga blok" værd at bruge tid på.

Til sidst i bogen vender vi tilbage til biografens mørke forfald. »Tak for besøget. Glød dem til ...« står der på en ødelagt skilt hen over udgangen. Det gamle Vesterbro er dødt og borte, filmen er slut. Saga var en overgang i 1950'erne Nordeuropas største biograf, men endte som ussel pornobif. I 1997 blev den revet ned. I dag ligger der et anonymt hotel på stedet. Rent, men kedeligt og historieløst ser det ud.

Comfort Hotel hedder det.

i sin storhedstid var Saga Bio på Vesterbrogade Nord-europas største biograf. Siden endte den som ussel pornobio og blev til sidst revet ned. Den store danske fotograf Krass Clements nye bog er viet til det forsvundne underholdnings-tempel og gaderne omkring det. Fotos fra bogen

For megen automatabsurditet

■ Lene Asp lader vampyrer, frisører og chauffører causere i sin nye bog, der kører i velsmurt tomgang.

KORTPROSA

LENE ASP
"LILLE HÅNDBOG FOR FORTABTE"

64 sider, 80 kroner
Antipyrene

NICKLAS FREISLEBEN LUND

kultur@jp.dk

En af teksterne i Lene Asps nye kortprosasamling beskriver en forfatters tanker om den bog, han arbejder på:

»Du vender tilbage til teksten, som du efterhånden er blevet træt af. Den begyndte med nogle mere eller mindre sjove fortællinger om genkendelige, hverdagslige situationer og er ved at skeje gevaldigt ud. I betragtninger om dette og hint, som du ikke finder særligt vedkommende længere.«

Det pudsige er, at denne beskrivelse i virkeligheden er ret rammende for den følelse, man som læser sidder tilbage med efter at have færdiggjort "Lille håndbog for fortabte", der er den forfatterskoleuddannede Lene Asps femte udgivelse.

Hverdagen syrer ud

Rent formelt består bogen af 16 korte prosatekster, der alle (minus én) har det til fælles, at de er betitlet efter deres centrale karakterer: I historien "Kentauren" hører vi eksempelvis om det mytologiske væsens kaffedrikning i Berlin, mens "Chaufføren" beretter om den buschauffør, der dag efter dag anklager tekstens jeg for at mangle dannelse.

Altså befinder vi os i et – på to måder – absurd univers: For det første er teksterne karakteriseret ved at Lene Asp lader, ja, genkendelige, hverdagslige situationer og relationer syre ud, så besøget hos den lokale frisør eksempelvis bliver til en sorthumoristisk anerkendelseskamp.

Men – for det andet og jævnfør titlens kip til de "fortabte" – bliver dette greb også brugt til at tegne et i virkeligheden ret gammeldags portræt af det tragikomiske menneske, der er dømt til at vælte rundt i en verden, som det dybest set aldrig vil forstå.

Gajol-bonmot a la Camus

Derfor tager størstedelen af bogens tekster også form af fortællerstemmer, der let distancerede cause-rier over menneskets tilstand. Her de afsluttende linjer fra historien om "Funktionæren", hvor titelkarakteren – martret af et liv, der »ikke kommer til

at hæve sig over det banale« – betragter en natstøvmer over sin seng:

»Nogle gange er livet for langsomt, så dør man. Jeg klasker støvmeren ihjel fordi den forstyrrer mig og holder mig vågen. Jeg svinger avisen fra i går resolut mod dens mønstrede vingedække. Klak.«

Sekvensen viser, at Lene Asp er en god håndværker. Sætningerne klasker stramt og rytmisk, og stemmen står for så vildt klart. Men samtidig er der også noget helt enormt uoplagt ved billedet af den lille mand i den mørke nat og hans lille, tungt symbolske klak. Og så er den første sætning altså ren Gajol-bonmot a la Camus.

Alt i alt fremstår "Lille håndbog for fortabte" som en velsmurt maskine i tomgang. Det absurde råmateriale har gjort det muligt for Lene Asp at producere en række umiddelbart insisterende stemmer, som man imidlertid hurtigt bliver træt af. Men ved nærmere eftertanke skyldes det faktisk ikke, at de skejer ud i deres betragtninger. Årsagen er snarere den underliggende monotoni i automatabsurditetens tanke og tale om dette og hint.

Det absurde råmateriale har gjort det muligt for Lene Asp at producere en række umiddelbart insisterende stemmer, som man imidlertid hurtigt bliver træt af.

